

Vítejte v druhém opraveném vydání 5

I. STAV A LIMITY POZNÁNÍ 9

1. *Král Přemysl jako téma* 11

*Dante o Přemyslovi (11) Přemysl a Karel Smělý (12) Stránský (12)
Grillparzer (13) Palacký (13) Lorenz (15) Redlich (17) Novotný (19)
Šusta (20) Kuthan (20) Ottokar-Forschungen (21) Graus (21) Barciak (21)
Seibt (22) Hoensch (23) Vaníček (24) Österreichische Geschichte (24)
Přemyslovci. Budování českého státu (26) Poslední výsledky (26)*

2. *Pramenná výbava* 26

*Obtíže s prameny (27) Rozdílnosti pohledů (28) Druhé pokračování
Kosmovo (29) Otacher ouz der Geul (30) Český diplomatář (31)
Nekrologia (32) Formuláře (32) Jindřich z Isernie (33) Jindřich
Vlach (34) Mistr Bohuslav (35)*

II. V ZAJETÍ KONTINUTY 37

3. *Atomizace regionu* 39

*České země v Evropě (39) Role papežství (41) Císař (42)
Heerschilde (43) Rozsah českého království (44) Zisk Rakous (45)
Válka s Uhry (46) Zlatá bula sicilská (47) Čechy a Říše (49) Oslabení
císařské moci (49) Teritoriální stát (50) Slib z Kremže (51) Stav Polska
a Uher (52) Kumáni (54) Příbuzní českého krále (54) Cizí majetky
na českém území (55) Průniky z Čech do sousedství (56)*

4. *V půli cesty* 57

*Evropská transformace (57) Demografické odhady (58) Města (59)
Šlechta (60) Její začátky (61) Centra a regiony (62) „Pozemková“
nobilita (63) Cesta Francie (64) ...a cesta Čech (65) Relace z Balkánu
(66) Staré a nové (67)*

5. *Čím byla hereditas* 68

*Šlechta a majetek (69) Statuta Konráda II. Oty (70) Pojem
hereditas (70) Ius hereditarium jako dědičné užívání (73) Církevní
majetky (74) Výsady Přemysla Otakara II. pro církve (76) Nedíl (76)
Završování vlastnických trendů (77)*

6. **Jak se rodil poddaný** 77
Studium venkova (77) Proměna jeho obyvatel (78) Sedláci – hosté – lidé (78) Imunity (80) Jejich typy (80) Nástup církevního velkostatku (81) Převaha knížecího vlastnictví (83) Imunity, německé právo a městské zřízení (83) „Hrad“ nahrazován vrchností (84)

III. SOUSTÁTÍ PŘEMYSLA OTAKARA II. 85

7. **Klikatá cesta vzhůru** 87
Kolmarská kronika (87) Poslední Přemyslovci (88) Odboj z let 1248 a 1249 a jeho následky (90) Pán a dědic království (91) Borešova internace (92) Tmelící role dvora (94) Budínský mír (95) Země nad Enží (96) Smrt Konráda IV. (97) První pruská výprava (98) Otázka římské kandidatury (101) Podvojná volba (102) Vztahy s polskými knížaty (103) Salcburk (105) Oldřich a Filip Sponheimští (106) Vpád do Bavorska (107) Mühldorf (108) Štýrské události (109) Hrozba z Uher (110) Kressenbrunn (113) Ohlasy vítězství (114) Mír (115) Pokus o legalizaci levobočků (116) Rozvod s Markétou (117) Sňatek s Kunhutou Haličskou (118) Pražská korunovace (120) Neutralizace Uher (120)

8. **Od moře k moři až k hranicím světa** 121
Privilegium Richarda z Cornwallu (122) Pokusy o štaufské kandidatury (124) Otázka privilegia o ženské následnosti (126) Vladislav arcibiskupem v Salcburku (126) Obsazení Chebska (128) Vpád do Bavorska (129) Legát Guido (129) Konradin (130) Druhá pruská výprava (131) Projekt na pozdvižení Olomouce (132) Tyrolsko-gorická hrabata (133) Tagliacozzo (134) Neapolské popravy (135) Fridrich Wettinský (136) Plány s míšeňskou kandidaturou (137) Přemysl Otakar a papežská kurie (138) Poděbradská smlouva a její úskalí (140) Smrt Oldřicha Sponheimského (141) ...a její následky (143) Filipův obrat (144) Smrt Bely IV. a nástup Štěpána V. (145) Marchegg (145) První vlna uherské emigrace (146) Uherské klenoty (146) Válka se Štěpánem (148) Mírová smlouva (150) Cesta do Korutan (151) Narození Václava II. (152)

9. **Nové rozměry českých zájmů** 152
Králova mobilita (153) Polsko a Slezsko (153) Zájem o „sever“ (155) Styky s církevní hierarchií (156) Sňatky nemanželských dcer (157) Ministerialita (158) Její pozice v Rakousích (159) Pax Austriaca (160) Štýrsko (161) Korutany a Kraňsko (163) „Říše“ v Říši (165)

10. **...a jejich světla i stíny** 166
Grillparzer a Dalimil (166) Šlechta v otakarovské „říši“ (167) Zlatá Koruna (168) Města a patriciát (169) Městské fundace (170) Rakouský a štýrský „urbár“ (171) První zásahy proti šlechtě (172) Zajetí štýrských pánů (173) Sigfried z Mahrenberga (174) Zostření králova vztahu k mimočeské šlechtě (176) Eskalace finančních nároků (177)

11. Kníže korunovaný na krále 181

Kníže a král (181) Čas korunovace (182) Pomazání (184) České snahy o arcibiskupství (185) Alexandreida, dlaždice ze Zvíkova (186) Dobrý vládce (188) A dobrá vláda (189) Královská ideologie (189) Pátý král Čechů (190) Nekropole v Anežském klášteře (191) Styl vlády (191).

12. Tradice: dvůr, úřady, reprezentace 192

Dvůr knížat (192) Královský dvůr (193) Sídelní a politický význam Prahy (194) Dvě centra (195) Dvůr královny (195) Svědkové královských listin (196) Zábava a lovectví (197) Královská kancelář (198) Kaple (199) Výbava úřadů (200) Příslušenství číšnického oficína (201) Komorník, maršálek, podkomoří a jiní (202) Nižší dvorský personál (203) Stav na Moravě (204) Obsluha dvora (204) Jeho dodavatelé (205) Sňatky jako nástroj spojení (206).

13. Opory: města, hrady, manství 208

Majetky v transformaci (208) Taktika královské moci (209) Městské otakarovské fundace (210) Finanční přínos (212) „Hrátky“ ve hvozdu (214) Královské hrady nového typu v Čechách (216) ...a na Moravě (217) Lucko (217) Kastelánství a purkrabství (218) Ústup zemských robot ve vztahu k opevňování (219) Recepce lenních zvyklostí (219) První doklady (220) Lenní systém biskupa Bruna (220) Chebský ministeriální okruh (221) Shodné prvky lenního práva a emfyteuze (222) Lenní zvyklosti ve službách panstva (222) Neplach o „Němcích“ (224) Loketsko (224) Kladsko (224) Trutnovsko (225) Bezděžsko (225) Další manské okruhy (226) Pozdější lucemburští manové, leníci, nápravníci (226) Péče o lesy (228) Lovčí a lesníci (228) Proměny ve skladbě vojska (229)

14. „Noví lidé“ a náběhy k profesionalizaci 229

Královo okolí: mezi tradicí a užitností (229) Bruno ze Schauenburka (230) Jarek z Waldenberka (230) Rezervoár „nových lidí“ (231) Hirzo/Hrz (231) Mincmistr Eberhard (232) Kumulace úřadů (233) Pitroldové (233) Ondřej ze Všechem (234)

15. Příjmy a výdaje královské komory 234

Stránský o králových důchodech (234) Proměna jejich skladby ve 13. století (235) Příjmy z Rakous a Štýrska (236) Počátky berně (237) Berně obecní a zvláštní (237) Organizace výběru (238) Spojení správy berně s mincí (239) Kolektoři a provinciální notáři (239) Exploatace ložisek na Českomoravské vrchovině (240) „Stříbrné“ výnosy (241) Správa mince (242) Její pronájmy (242) Ceny nemovitostí (244) Postavení Židů (244) Tendence k jejich ochraně (244) Otakarovská privilegia pro Židy (245) Zatížení Židů (246) Konfiskace a jiné zisky (246) Odhady příjmů z českých zemí (247) Knížecí a královská komora (247) Správa

komory, nejvyšší komorník (249) Podkomoří (249) Jeho těsnější vazba k financím (249) Opatřovatel peněz nebo úředník? (250) Královský poklad (251) Hrob sv. Václava (252) Podvázanost „bohatství“ posledních Přemyslovců (252)

V. DVOJÍ ZEMĚ, JEDEN PÁN 253

16. Království, země, markrabství 255

Středověký „stát“ (255) Diskuse o terminologii (256) Vratkost raných „států“ (257) Zužování pojmu „Čechové“ (258) Společná pečeť království (259) Rodící se dualismus státní moci (260) Regnum Boemie (260) Morava v Čechách (261) Výrazy pro Moravu (262) „Moravané“ (262) Od markraběte k markrabství (263) Království Čech a markrabství Moravy (265) Přemyslovy motivy (267) Proměny svatováclavské ideologie (268) Šlechtická „ohrada“ (268) Český lev a moravská orlice (268) Stát a země (270) Zemská obec jako reprezentant šlechty (271)

17. Kraj, hrad, panství 271

Rozklad hradské správy (272) Osídlení (273) Nové provincie, okrsky, újezdy (273) Příklad Boleslavska (274) Rozrušování starých kastelánií (276) Usazování predikátů (277) Velké šlechtické majetky (277) Testament Voka z Rožmberka (278) Smil z Lichtenburka (279) Boreš z Rýzmburka (279) Hartleb z Myslibořic (280) Dluhy šlechty (280) Zbožné dary a příbuzní (281) Králův souhlas (282) Odúmrtí (283) Dědické spory (283) Církevní državy (284)

18. Zemská správa a soudnictví 285

Zemské právo, mrav, obyčej (286) Jeho zdroje, tvůrci, obsah (287) Břetislavova dekreta (289) Statuta Konráda II. Oty (290) Soud soudce a soud vilika (290) Rozptyl pojmu vilik (291) Vilikace (291) Privilegium pro českou církev (294) Vyjímání z provinciálních úřadů (294) Tradiční pohledy na vznik zemského soudu (295) Novější názory (296) Desky zemské a jejich původ (298) Původní účel desek (298) Moravské desky (299) Ohraničování majetků (300) „Katastry“, objezdy (300) Provinciální soudnictví (301) „Privatizování“ práv, svobod, soudnictví (302) Královské hrady (302) K popravám a popravicům (303) Správní vrstevnatost (304) Vrchnosti součástí státní a veřejné autority (304) Právní oblasti, soudní okruhy (305)

19. Církev česká, moravská, univerzální 306

Náležitost otakarovských zemí do církevních provincií (306) Identifikace českých diecézí se „zemí“ (307) Královská ochrana (307) Povinnosti křesťana (308) Pohřby v kláštorech (309) Zápas o patronáty (310) Diecézní správa (310) Panovník a církev (311) Právo nucené

směny (311) Kouřimské případy (311) Kariéra děkana
 Bartoloměje (312) Děkan Vít a další testátoři (315) Relace biskupa
 Bruna (315) Morální stav kléru (316) Kostely jako objekty darování
 a sporů (317) Limitace farností (318) Farní práva (319) Výbavy farních
 kostelů (319) Svaté relikvie (320) Ataky na církevní majetky (321)
 Církev jako hospodář (322) Spory uvnitř církve (322) Dohoda
 o Potvorovu (323) Papežská ochrana (323) Odpustky (325)
 Almužny (326) Delegování českých prelátů (326) Papežský fiskus (328)
 Výběr papežských důchodů, kolektori (328) Petr de Ponte Curvo (329)
 Další platby do Říma (329)

20. Nová zbožnost, dynastie a její fundační aktivita 330

Nová zbožnost (331) Ženská hnutí (331) Herburský klášter
 v Brně (331) Zbožné urozené ženy a světice (332) Cisterciácká
 a františkánská linie (332) Anežka Česká (332) Její klášter
 a špitál (333) Křižovníci s červenou hvězdou (334) Kdo byla
 Viléma? (335) Dynastičtí světci (335) Svatováclavský kult (336) Nové
 kláštery (337) Zlatá Koruna (338) Vzorek „1269“ (339)

VI. KONEC VELMOCENSKÝCH AMBICÍ 343

21. Otakarovská „říše“ v evropské dimenzi 345

Přemysl Otakar, Říše a papežství (346) Přemysl, Uhry
 a Slovensko (347) Spojení k jihu (348) Styky s italským
 bankovníctvím (349) Vědomý plán nebo souhra okolností? (351)

22. Král versus panstvo 352

Enikel: popis českých a moravských pánů (353) Přesuny
 majetků (354) Osídlování pohraničí (354) Vstup královské moci
 do pomezních hvozdů (356) Otázka vlastnictví (357) Královské
 pevnosti (358) Hodnocení motivů vítkovské vzpoury (359) Opět Zlatá
 Koruna (361) Dalimil a Neplach (362) Hradiště (363) Konfiskace
 a směny (365) Ohraničování zeměpanských práv a majetků (367)
 Prostupnost hranice (368) Poděbrady (369) Budějovice (371)
 Čáslav (372) Tachov (373) Kladsko (373) Smilův Brod (374)
 Rakousko-štýrské „urbáře“ a české zemské desky (375) Panovník
 a panské hrady (376) Královské hrady v nekrálovských
 majetcích? (377) „Purkrabské“ predikáty (378) Žitava (379) Frýdlant,
 Grabštejn (380) Šarfenštejn (381) Louny, Kadaň aj. (381)
 Rýzmburk (383) Osecký klášter, král a Rýzmburkové (385) Úsov (386)
 Brumov (386) Cvilín (387) Panské rody mizí z králova okolí (389)

23. Frankfurtská volba 389

Smrt Richarda z Cornwallu (390) Ladislav IV. v Uhrách (390)
 Střídání exulantských skupin (390) Vpád do Uher (391) Uherské
 královské listiny o bojích s Otakarem (392) Obléhání Šoproně (394)
 Tlak na volbu v Říši (395) Přemyslovo vyjednávání s kurií (96) Jeho

„slovanství“ (397) Volba Rudolfa z Habsburku (398) Korunovace v Cíchách (399) Úspěch porýnských elektorů (399) Habsburkové (400) Pozice krále Rudolfa (401) Ohlášení revindikací (401) Přemyslova reakce na volbu (403)

24. Lyonský koncil a první konfrontace 404

Druhý lyonský koncil (404) Změny v postojích bavorských vévodů (404) Řehoř X. uznal Rudolfa (405) Dvoji revindikační metr (405) Rudolfova taktika (406) České sblížení s vévodou Jindřichem (407) Rudolf uděluje Korutany Filipovi (408) Přemyslovy nabídky papeži (409) Tlak na Přemysla (410) Habsburská agitace a propaganda (411) Vření v mimočeských državách (412) Pokus o odboj v Rakousích (413) Fridrich Salcburský (414) Ztráta podpory bavorských biskupů (415) Acht, aberacht (415) Tyrolsko-gorická hrabata (416) Smrt Řehoře X. (417) Otakarova bezpečnostní opatření (417) Přípravy k válce (418) Postup říšského vojska (419) Zhroucení Otakarovy moci na jihu (419) Přesun od Teplé k Vídni (420) Odboj Vítkovců (421)

25. Tři smlouvy 422

Vídeňská smlouva (422) Pokoření (424) Kořeny Habsburkova úspěchu (425) Rozcestník názorů (426) Národní nota (427) Vítkovci a Závěš z Falkenštejna (428) Borešovy motivy (429) Cíle panské revolty (430) Změny v úřadech (432) Vítkovci a král Rudolf (434) Perzekuce českých stoupenců za hranicemi (435) Dodatková smlouva (436) Druhá dodatková smlouva (437) Královi lidé (438)

VII. MORAVSKÉ POLE 441

26. Mezi válkou a mírem 443

Zlatá Koruna k Plasům (443) Vstup princezny Kunhuty do kláštera (443) Přemyslův list (444) Úder proti vzbouřencům (445) Události ve Vratislavsku (446) Diplomatická ofenziva Prahy (447) Rudolf a německá knížata (449) Hledání finančních zdrojů (450)

27. Poslední boj: zrada, osud, náhoda? 450

Sraz vojska (451) Královo okolí (451) Váhavá taktika (452) Obléhání Drozdovic a Lávy (454) Spojení habsbursko-uherského vojska (454) Místo střetnutí (455) Hodnověrnost „svědectví“ (456) Skladba a síla vojsk (457) Účast Poláků (458) Postoj Jindřicha Dolnobavorského (459) Rudolfova převaha (459) Morálka českého vojska (459) Vidění a proroctví (460) Den sv. Rufa (460) Uspořádání šiků (461) Rudolfova lest (461) Průběh bitvy (462) Zvrat a porážka (463) Otázka zrady (464) Milota z Dědic (464) Králova smrt (465) Rozporná mluva pramenů (465) Antropologické šetření (466) Rudolfova relace (467) Uherské zprávy (468) Otakar jako vojevůdce (469) Závěr boje (470) Lidské ztráty (471)

28. Dny poté	472
<i>Ozvuky bitvy (472) Otacher ouz der Geul (474) Přemyslovy ostatky ve Vídni (475) Rudolf na Moravě (475) Začátek „zlých let“ (476)</i>	
Epilog: Král uprostřed středověku	477
<i>Přemysl Otakar a Karel z Anjou (477) Fáze otakarovského panování (478) Nový model vlády (479) Postavení krále (479) Hrady, majetky, vlastnictví (480) Proč „král na rozhraní věků“ (481) Otázka reformy (481) Zpráva Beneše Minority (482) Úpravy měr, vah, mince (483) Otakarovská „říše“ (484) Citlivá místa (484) Nacionální otázka (485) Král a panstvo (486) Německé dynastie a Slované (488) Manifest k Polákům (489) Přemysl a římská koruna (490) Problém integrity otakarovských zemí (490) Králova povaha (491) Spolupracovníci (492) Tělesný vzhled (492) Evropské trendy (493) Zrození habsburské moci (494)</i>	
Poznámky	495
Prameny a literatura	596
Seznam vyobrazení	691
Resumé: Přemysl Otakar II. A King on the Turn of Ages	699
Rejstřík	706